

УДК 623.4:327:94(540+549)

**Тріска Т.**

магістр відділення міжнародних відносин  
факультету міжнародних відносин, політології та соціології  
ОНУ імені І. І. Мечникова

### **ІНДІЯ І ПАКИСТАН: ПРОБЛЕМИ ЯДЕРНОГО СТРИМУВАННЯ**

Актуальність теми визначається тим, що Південна Азія — це регіон, де ризик збройного конфлікту із застосуванням ядерної зброї досить високий. Це зона співіснування і одночасно зіткнення різних цивілізацій, регіон з міждержавними та територіальними суперечками, релігійними та етнічними протиріччями. Тут тісно пов'язані і нерідко стикаються інтереси Індії, Пакистану, Китаю, США та Російської Федерації.

Метою роботи є аналіз сучасної системи стримування в регіоні Південної Азії. У завдання входить розгляд ядерних доктрин Індії та Пакистану, пошук відповідної джерельної бази, присвяченої стримуванню та практичному аналізу теорії ядерного стримування.

У політичному і військовому протистоянні Індії та Пакистану і прагненні обох країн зайняти лідируюче становище в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні ядерна складова займає особливе місце, оскільки створює реальну загрозу не тільки для обох країн, а для всього регіону Південної Азії.

Протистояння між двома країнами-сусідами сьогодні відоме як індо-пакистанський конфлікт, він триває з моменту набуття цими країнами незалежності в 1947 р. Тільки в ХХ столітті цей конфлікт вмістив три великих індо-пакистанських війни (1947–1949, 1965 і 1971 рр.) і низку збройних конфліктів меншої інтенсивності. Ці збройні конфлікти є причиною територіальних претензій один до одного та роблять дві країни зацікавленими в розробці способів взаємного «стримування і залякування». Одним з таких засобів стримування і стала ядерна зброя.

Основний прорив у ядерній програмі Пакистану стався в 1975 р. і пов'язаний з появою на батьківщині Абдули Кадир Хана. Відомо, що на сьогоднішній день Пакистан має від 110 до 130 ядерних боеголовок, тоді як Індія — від 100 до 120. При цьому необхідно відзначити, що в Індії ядерна зброя знаходиться під контролем цивільного керівництва, в той час як у Пакистані — військового.

Основними принципами Індія проголошує невикористання ядерної зброї першою — ядерна зброя може бути застосована лише як відповідь на ядерний напад на територію Індії або індійські сили де б то не було. Але ядерний удар у відповідь має бути масованим, з розрахунком завдати нищівного збитку.

Пакистан, як і Індія, висловив прихильність принципу «мінімального ядерного стримування», критерії якого мають визначатися у залежності від відповідних дій Індії, а також кроків Делі у сфері звичайних озброєнь. Велику роль у створенні ракетного потенціалу Пакистану відіграв Китай.

Збереження рівноваги стримування в Південній Азії є гарантією миру в регіоні. Стратегічне значення ядерної зброї для безпеки важливе, оскільки ця зброя знижує шанси на війну та конфлікти між воюючими державами. У парадигмі безпеки Південної Азії ядерне стримування розглядається як більш стабільне, ніж традиційне стримування. Як не парадоксально, набуття ядерної зброї, перш за все у двосторонньому протистоянні, створило у Індії та Пакистану спільність інтересів як в контролі над їх ядерними арсеналами, так і у відносинах із зовнішнім світом. Загроза переростання будь-якого конфлікту в ядерну катастрофу спонукає обидві держави більш відповідально ставитися до суперечностей і уникати прямого зіткнення.

Тим більше негативний ефект поява ядерної зброї в Південній Азії справила на міжнародний режим і системи контролю над ядерними озброєннями. Як відомо, ні Індія, ні Пакистан не є учасниками ДНЯЗ і ніколи не брали на себе зобов'язань, що постають з цього договору.

Беручи до уваги політичні та військово-технічні реалії, що склалися на півострові Індостан, замість того щоб нарікати на те, що трапилося, або вимагати від Індії і Пакистану приєднання до ДНЯЗ як неядерних держав, доцільно розробити та запропонувати комплекс заходів, покликаних стабілізувати ситуацію, що склалася, і відкрити перспективи її поліпшення. Участь обох країн у заходах з контролю над ядерною зброєю могла б істотно підвищити міжнародний авторитет двох ядерних держав і за межами цього регіону, сприяти збільшенню їх відповідальності за глобальні процеси в ядерній сфері та активізації їх участі у боротьбі за ядерну безпеку у світі.